

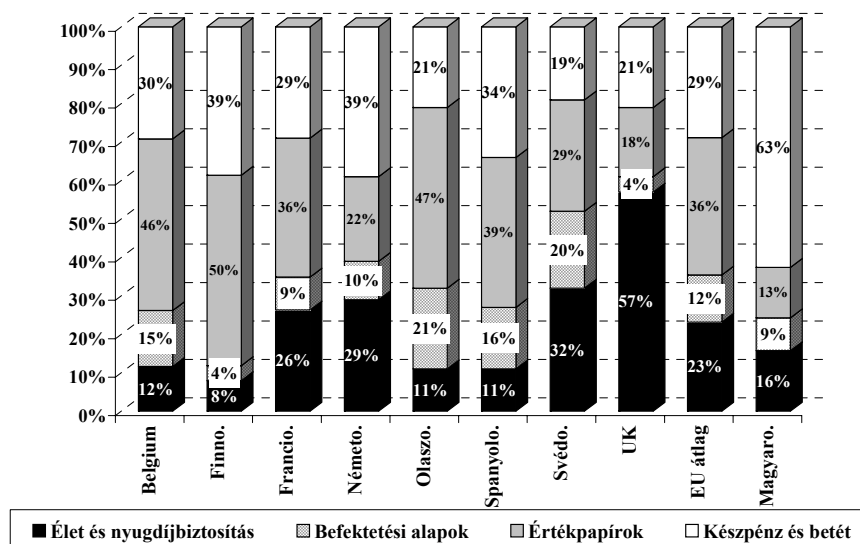
A LAKOSSÁGI MEGTAKARÍTÁSOK SZERKEZETE MAGYARORSZÁGON ÉS AZ EURÓPAI UNIÓBAN

BÉT Elemzések, 2003. február

A Budapesti Értéktőzsde szemléletformáló kampányának elsődleges célja a megtakarítási és pénzügyi kultúra országos szintű fejlesztése, az általános pénzügyi-gazdasági tudásszint növelése.

A hazai pénzügyi kultúra elmaradottsága jól kimutatható a lakossági megtakarítások szerkezetének vizsgálatakor. A Nemzeti Bank statisztikái szerint a lakosság pénzügyi vagyonának mintegy kétharmada készpénzben és bankbetétben áll. Ha mindezt összehasonlítjuk a tőlünk nyugatabbra található fejlettebb régió adataival, akkor láthatóvá válik, milyen óriási különbségek találhatók hazánk és az Európai Unió pénzügyi kultúrája között (lásd az alábbi ábrát). Az EU-ban a készpénz és banki betétek aránya a lakosság vagyonán belül kevesebb, mint fele a magyarországi értéknek. Ezen belül is magas a készpénz aránya, ami jelenleg mintegy 13 százalékot tesz ki a lakossági vagyonon belül. Összehasonlításképpen ugyanez pl. Franciaországban 0,9 százalék, Nagy-Britanniában pedig 1,1 százalék. Ezek a statisztikák még akkor is cselekvésre ösztönöznek, ha tudjuk, a rendszerváltást követően ez az arányszám folyamatosan csökkent Magyarországon, hiszen 1990-ben még közel 90 százalékos részt képviselt a készpénz és bankbetét a teljes állományon belül (ezen belül a készpénz aránya 24 százalékos volt).

A lakosság pénzügyi vagyonának megoszlása az Európai Unión belül és Magyarországon

A készpénzállományon belül döntően forintot értünk, a valutában tartott vagyon aránya mindössze 0,6 százalék volt 2002 végén. Mindez azt is jelenti, hogy a 2003 júniusi forint gyengülés igen érzékenyen érinthette a lakosságot.

Az egyes országok között természetesen mutatkoznak lényeges szerkezetbeli különbségek, ami már csak a kulturális eltérések miatt is indokolható. Így például az angolszász rendszerben nagyon komoly szerep jut a biztosítási formáknak, míg befektetési alapok súlya elenyésző, a német rendszer ezzel szemben sokkal kiegyensúlyozottabb. Érdeemes egy pillantást vetni Finnországra, amely nem nevezhető nagy tőkepiaci múlttal rendelkező országnak, mégis az értékpapírok aránya a teljes vagyonon belül eléri az 50 százalékot.

A fenti ábrán az is látható, hogy hazánkban a magas készpénz és banki betét állományt leginkább az értékpapír vásárlások szenvedik meg, ezek súlya mindössze 13 százalék. A befektetési alapok 9 százalékos súlya nem mondható kiugróan alacsonynak, míg a biztosítási formák szerepe a még viszonylag fiatal nyugdíjrendszerben várhatóan folyamatosan növekedni fog.

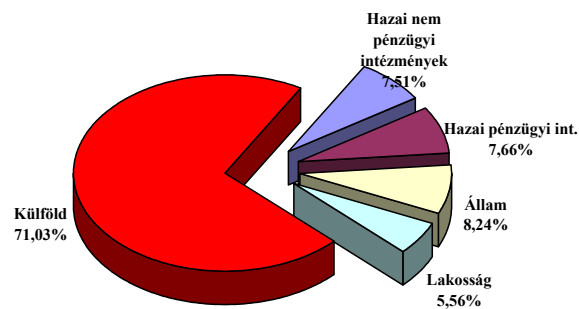
Más a helyzet azonban az értékpapírokkal, amin belül első helyen az állampapírokat kell megemlíteni, amelyek 11 százalékos részt képviselnek, a részvények súlya 2 százalék, míg az egyéb értékpapírok (jelzáloglevelek és vállalati kötvények) jelentősége elenyésző. A részvények és kötvények egymáshoz viszonyított súlya éppen a fordítottja a nyugati országokban megfigyelhetőnek. Ott az értékpapírok elsősorban részvényt jelentenek és csak másodsorban kötvényeket. Franciaországban például a lakosság által birtokolt értékpapírok több mint 90 százaléka részvény, míg Nagy Britanniában ugyanez 88 százalék, de még Németországban is meghaladja az 56 százalékot.

A részvénybefektetések iránti bizalmatlanság a befektetési alapok portfólió szerkezetében is lemérhető, a részvények súlya ugyanis itt is csak 6,5 százalék (összehasonlításképpen az EU-ban ez 42 százalék). Az a tény pedig, hogy ezen belül a hazai részvények súlya 2,9 százalék mutatja azt a tipikus magyar betegséget, hogy a hazai befektetők jobban megbíznak abban, ami külföldi, függetlenül attól, hogy a piacok teljesítménye ezt nem igazolja.

A fenti alacsony számok azonban nem magyarázhatók kizárólag az elmúlt évek néhány piaci megingásának utóhatásával (bár tény, hogy közvetlenül az orosz válság előtt a lakossági vagyonon belül 9 százalékot is elért a részvények súlya), sokkal inkább a lakosság alapvető közgazdasági és tőkepiaci tudásának hiányosságaival és emiatt az ismeretlentől való félelmével. Mi mással magyarázható az a tény, hogy a pénzügyi vagyonuk közel kétharmadán semmilyen növekedést, sőt folyamatos értékvesztést szenvednek el az emberek, miközben megtakarítási formák egész sora várja a potenciális befektetőket.

A hazai befektetői réteg papírvékonysága az egész tőkepiac szerkezetét labilisabbá teszi. A külföldi befektetők túlsúlya miatt a magyar piac hajlamos túlreagálni a nemzetközi környezet változásait. Bár tény, hogy kis nyitott gazdaságként a külföld szerepe várhatóan mindig meghatározó marad, de a hazai bázis megléte stabilitást adhat a piac működésének.

A tőzsdei részvények tulajdonosi szerkezete

A csatlakozás az Európai Unióhoz – bár sok tekintetben segítségünkre lehet – nem old meg automatikusan mindent, a tőkepiac szereplőinek aktívan részt kell vállalniuk a befektetői kultúra fejlesztésében. Éppen ezért állt a Budapesti Értéktőzsde a lakossági szemléletformáló kampány élére. Célunk elsősorban nem a részvénybefektetések ösztönzése, hanem a lakosság bizalmának megnyerése a pénz- és tőkepiacok iránt az általános közgazdasági ismeretek növelésével. Valljuk, hogy mindezekből az erőfeszítésekből legtöbbet maga a lakosság fog profitálni azáltal, hogy segítségükre leszünk a jövőbeli vagyoni helyzetük tudatos formálásában. Ezzel párhuzamosan az előnyök nemzetgazdasági szinten is jelentkezhetnek, a hazai befektetői bázis erősödésével kevésbé sérülékenyen reagál a hazai tőkepiac a nemzetközi környezet megingásaira, hatékonyabban töltheti be a pénzügyi közvetítői rendszer tőkeallokációs funkcióját.